

FRANSA'DAKİ TÜRK GÖÇMENLERİN DİLİ KULLANIMI VE DİLE YÖNELİK TUTUMLARI VE ONLARIN ÖZNEL ETNİK-DİLSEL CANLILIK ALGILARI

Mehmet Ali Akıncı & Kutlay Yağmur

Toplum Dilbilimsel Dinamikler (UMR 6065 CNRS), Fransa Babil, Tilburg Üniversitesi, Hollanda

1. GİRİŞ

Bu çalışmada Türk göçmenlerin dil devamlılığı yapılarındaki ve Fransız çevrede etnik-dilsel canlılık algıları ile ilgili bulgular belgelenmiştir. Dili devam ettirme ve değiştirme terimleri dil bağlamındaki literatürde yaygın şekilde kullanılmaktadır. Dili devam ettirme veya değiştirme içinde yer alan faktörler genellikle iki kategoriye ayrılır: Dilsel topluluğu etkileyen ve dilsel topluluk içindeki bireyleri etkileyenler. (Kipp, Clyne & Pauwels). Doğum yeri, yaş, ikamet süresi, cinsiyet, eğitim/ yeterlilikler, evlilik yapısı, çoğunluk dilinin ön bilgileri, göç nedeni ve dil çeşitliliği bireysel faktörler olarak düşünülürken, grup faktörleri azınlık grubunun büyüklük ve dağılımını, ev sahibi dillerin azınlık dillerine uyguladığı politikayı, grubun kültürel değerler sistemi içinde dilin durumu, azınlık diline yakınlık veya uzaklık veya çoğunluk diline yakınlık veya uzaklığı gibi faktörleri içerir (Kipp et al. 1995: 123). Ancak bireysel ve dilsel topluluk arasında süregelen bir etkileşim varken, bireysel ve sosyal faktörleri birbirinden ayırmak her zaman kolay değildir. Vakaların çoğunda bu faktörler hem grupla hem de bireylerle etkileşimlidir. Dil ilişkisi durumlarında bireyin anadili sabit bir sistemden çok değişebilen bir yapıdır.

Dili devam ettirmenin azınlık grubunun etnik-dilsel canlılığından etkilendiği söylenir. Giles, Bourhis & Taylor (1977)'a göre statü, demografik, kurumsal destek ve kontrol faktörleri etnik-dilsel canlılığı düzenlemek için birleşirler. Her bir çalışma alanındaki grupların gücü ve zayıflığının değerlendirilmesi, etnik-dilsel grupların düşük, orta ve yüksek canlılık şeklinde kabaca sınıflandırılmasına olanak sağlar. Düşük canlılık gruplarının dilsel bir asimilasyona uğramaları olasıdır ve kendilerine özgü ortak bir grup olarak düşünülmemeyebilirler (Bourhis et al. 1981). Diğer taraftan yüksek canlılık grupları çok dillilik durumlarında dillerini ve kendilerine özgü kültürel özelliklerini devam ettirirler. Giles (1977) 'in çalışmasında statü değişkenleri; genel toplumsal tercihin içinde ve dışında grubun ekonomik, sosyal, sosyo-tarihsel statüleri ve dil statülerini içerir. Demografik değişkenler, belirli bölge veya ulusal bölgeler boyunca oluşmuş etnik-dilsel grup üyelerinin kendine özgü yapısı ve sayılarıyla ilişkili olanlardır. Demografik değişkenler, ayrıca doğum oranı, karma evliliklerin grup oranı, iç göç ve dış göç yapısının oranını içerir. Kurumsal destek ve kontrol faktörleri; çeşitli kurumlarda özellikle hükümet servisleri, endüstri, din, kültür, politika, kitle iletişim araçları ve eğitimde formal ve informal destek alan etnik-dilsel grubun kapsamını kastetmektedir. Etnik-dilsel canlılık teorisinin anahtar öngörüsü, etnik-dilsel canlılığı yüksek olan toplumlar anadillerini muhafaza ederken, düşük etnik-dilsel canlılığa sahip olanlar ana dillerini baskın dil ile değiştirme eğilimi göstermesidir.

Yukarıdaki çalışma doğrultusunda, Fransa'daki Türk göçmenlerin dili sürdürme (dil kullanımı seçimi), dil tutumları ve etnik-dilsel canlılık ölçüleri devam eden bölümlerde belgelenecektir.

1.1 Fransa'daki Türk Göçmenler

Türk toplumunun Fransa'ya göç tarihi göç eden diğer topluluklarla kıyaslandığında en kısa olanıdır. Kısaca, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasına denk gelen dönemde, sadece 7770 Türk Fransa'da yaşamaktaydı. Bu sayı 1954'te 5273'e düştü ve 1968'de 7628'e çıktı. Fransa ve Türkiye arasındaki iki taraflı ilk göç antlaşması 1965 yılında imzalandı ama büyük Türk göçü 1970'lerin başında başladı ve 80'lerde de devam etti. 1968 ve 1972 yılları arasında Türk nüfusu 50,860'a yükseldi ve 1972-1982 yılları arasında 123,540'a yükseldi. Artış sadece işçi göçüne bağlı değildi. Aynı zamanda aile üyelerinin bir kısmının ülkelerinde kalmış diğer aile üyeleriyle tekrar birleşmelerine de bağlıydı. 1982 sayımında ailelerin tekrar bir araya gelmelerinin sonucu oldukça açıktı. Bu sayımla kadın ve 10-34 yaşları arasındaki gençlerin sayısında büyük bir artış olduğu ortaya çıktı. 1990 yılı ile birlikte Fransa'da 202.000 Türk vardı. O sıralarda Türkler ülkedeki dördüncü büyük göçmen topluluktu. 1990 yılında Türk nüfusunun neredeyse yarısının yaş ortalaması yirminin altındaydı. Böylelikle daha az eğitilmiş ilk nesil göçmenlerin aksine genç nesiller Fransız okul sisteminden geçti. Onların eğitimi ve mesleki profilleri önceki gruptan daha iyi oldu. Bu, Fransadaki Türk nüfusunun genel profilini ve dış görünüşünü değiştirdi. Aileleri ile Türkçe, başkaları ile Fransızca konuşan çocuklar iki dilli olma eğilimi gösterdiler (cf. Akıncı 1996, 1999). Günümüzde de birçok Türk ailesi Fransa'ya yerleşmiş durumdadır. Kendi ülkeleri ile iletişimi sürdürmeye devam ederler. İlk başta sadece kısa süreliğine Fransa'da kalacaklarını düşünen Türkler, Fransa'da süresiz kalabilirler. Bugün Fransa'daki Türk nüfusu 350.000 olarak tahmin edilmektedir. Yaklaşık 15.000 Türk Fransız vatandaşlığına geçmiştir. Fransa'daki Türk göçmenlerin çoğu işçidir. Echardour ve Marin (1993)'e göre, Türklerin %43,7'si üretim, %28,5'i yapı, %23,5'i de hizmet sektöründe çalışmaktadır. Brabant (1992)'in çalışmasına göre, mesleki yapıda işçi sınıfından ofis çalışanlarına (1982'de % 89,9; 1980'de % 80) kendi işlerini kuranlara (her ikisi de 1982'de % 6,6; 1989'da % 18,5) doğru bir değişim olmasına rağmen, Türk nüfusu hala işçi sınıfı olarak tanımlanmaktadır.

Bugün Türk nüfusunun en büyük kısmı France bölgesinde bulunmaktadır (Türklerin % 20'si bu bölgede yaşamaktadır.)İkinci bölge Rhone Alpleridir (%17), 38,185 birey. Üçüncü sırada % 15'lik oranla Alsace vardır. Bu çalışmadaki tüm denekler Rhone Alpleri bölgesindedir.

Diğer göçmen bilgileri ile aynı şekilde (Avustralya, Almanya, Hollanda, vs.), genç Türk göçmenler arasında grup içi evlilikler oldukça yaygındır. INSEE (1997) 'ye göre, kızların % 98'i, erkeklerin % 92'si Türkiye'den biriyle evlenmektedirler. Bu yüzden de göç süreci sürekli olarak kendisini yenilemektedir. Ailelerin yeniden birleşmesi aracılığıyla Fransa'ya gelen ve Türkiye'de doğan genç göçmenler dilin devam ettirilmesine katkıda bulunurlar. INSEE'ye göre, Türk ailelerinde babaların % 17'si, annelerin % 3'ü çocuklarıyla Fransızca konuşmaktadırlar (Cezayirliler için bu oran % 69 ve %52'dir). Fransa'daki Türk göçmenlerin nüfus yapısı çok gençtir (tıpkı diğer göç topluluklarında olduğu gibi). 1994 yılında 50.000 Türk çocuğu ilkökula, 30.000'i ortaokula ve 3.000'i de özel okullara gitmişlerdir (SEGPA...).

2. YÖNTEM

2.1 Denekler

Bu çalışmanın hedef grubu Türk göçmenlerinin yaşadığı Lyon ve Grenoble şehirlerinden (Rhone Alpleri) seçilmiştir. Nesiller arası farklılığı ve eğitimin etkisini görmek için denekler farklı yaş gruplarından seçilmiştir.

Gruplamalar yaş ve eğitim esas alınarak yapılmıştır. Grup A 12- 16 yaşları arasındaki 28 ortaokul öğrencisini içerir. Grup B liselerden seçilmiş 69 deneği içerir. Grup C’de 25 üniversite öğrencisi vardır. Grup D’de orta seviyeli nesillerden 35 yetişkin vardır. Grup E ilk gelen nesillerden 45 yetişkini içerir. Tablo 1 denekler hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 1: Çalışmanın Denekleri

Nesil	İkinci				Birinci	Toplam
	Ortaokul (12-16) Grup A	Lise (16-21) Grup B	Üniversite Grup C	Yetişkin Grup D	Yetişkin Grup E	
Kadın	21	46	7	18	9	101
Erkek	7	23	18	17	36	101
Yaş ortalaması	13.28	18.97	21.28	25.54	41.46	
Fransa’da doğanlar	%93(26)	%69.5(48)	%72(18)	%23(8)	%0	%49.5(100)
Toplam	28	69	25	35	45	202

Bu tabloya göre çalışmaya 101 kız 101 erkek denek alınmıştır. Deneklerin 100’ü Fransa’da doğmuştur.

2.2 Veri Toplama Araçları

Dil Kullanımı Seçimi Anketi (LUCQ) ve Öznel Etnik-Dilsel Canlılık Anketi (SEVQ) veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Bu anketler; karakteristik arka planla ilgili soruları (demografik bilgileri), dil kullanımı seçimini ve dil tutumlarını içerir. Öznel Etnik-Dilsel Canlılık Anketi, Fransız ve Türk göçmenlerinin Fransa’daki 22 konuya göre sıralamasını, statü, demografi ve eğitimsel faktörler aracılığıyla grubun canlılığını ölçmeyi içerir.

3. BULGULAR

Veriler, bir dizi istatistiksel analize bağlıdır. Her iki anketteki bütün maddelerin ayrıntılı bir şekilde tartışılması bu makalenin kapsamının ötesindedir. Anket maddeleri dil kullanımı seçimi ve tutumlarına bağlı olarak genel betimleyici analizler esas alınarak kısaca özetlenecektir. Tablo 2 Fransa’daki Türk göçmenlerin dil kullanımı seçimi yapısına ilişkin sonuçları sunmaktadır.

Tablo 2: Fransa’daki Türk Göçmenler Arasındaki Dil Kullanımı Yapısı (N=202). Ölçekte 1 (çok az), 5 (çok fazla); rakamlar ortalama değerlerdir.

Anket Maddeleri	Gr. A n=28	Gr. B n=69	Gr. C n=25	Gr. D n=35	Gr. E n=45
Türkiye’deki akrabalarla iletişimin oranı	3.32	3.24	3.20	3.40	3.60
Türkiye ziyaretleri esnasında Türkçe konuşmada yaşanan zorluk	3.25	2.46	2.24	1.68	1.20
Fransa’da Türkçenin kullanımı	3.57	3.60	3.64	4.11	4.73
Türkiye Türkçesini anlamada zorluk	2.53	2.01	1.72	1.68	1.08

Dili karıştırma (L1 ve L2)	3.23	2.49	2.52	2.32	2.02
Bazı Türkçe kelimeleri hatırlayamama	2.85	2.74	2.80	2.38	1.60
Türkçe okuma oranı	2.35	2.21	2.84	2.00	1.44
Türkçe okumada zorluk	2.89	2.48	2.32	2.25	1.59
Fransızca okuma oranı	3.92	3.52	3.48	2.85	1.41
Türkçe yazma oranı	3.10	2.49	2.64	1.91	2.28
Fransız kanallarının izlenme oranı	3.85	3.80	3.48	3.48	2.35
Türk kanallarının izlenme oranı	4.42	4.26	4.28	3.85	4.31
Türk topluluklarının organizasyonlarına katılma	1.88	2.18	2.64	2.40	3.26
Fransız kulüplerine katılma	1.96	1.51	1.74	1.14	1.11

Fransızca ve Türkçe kullanımı ile ilgili bulguları incelendiğinde nesiller arası önemli bir farklılığın olduğu açıktır. Genç nesiller Türkiye Türkçesini konuşmakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. İlk nesil göçmenler, Türkçe konuşmada çok az zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Grup A, B ve C'nin Türkçeyi anlamaya yönelik sıkıntıları konuşmaya yönelik sıkıntılarında daha fazladır. Buna bağlı olarak genç nesiller Türkçe kelimeleri hatırlamakta daha fazla zorlanmaktadır. Ortalama değerlerden genç deneklerin Türkçede daha fazla zorlandıkları anlaşılmaktadır. Tespit edilen bu zorluklara rağmen bütün deneklerin Türkçe yayın yapan kanalları izlemeye düşkün oldukları görülmektedir. Bütün denekler Fransa'da Türkçeyi yaygın bir şekilde kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3: Fransa'daki Türk Göçmenler Arasındaki Dil Kullanımı ve Seçimi Yapısı (N=202). Ölçekte 1 (sadece Türkçe), 5 (sadece Fransızca); rakamlar ortalama değerlerdir.

Anket Maddeleri	Gr. A n=28	Gr. B n=69	Gr. C n=25	Gr. D n=35	Gr. E n=45
Kullanılan dil					
Anne ve baba ile kullanılan dil	1.53	1.23	1.28	1.17	1.06
Kız ve erkek kardeşler ile kullanılan dil	4.25	3.95	3.24	3.02	1.13
Senin arkadaşlarınla kullandığın dil	3.60	3.23	3.36	2.97	1.17
Senin komşularınla kullandığın dil	1.82	1.55	1.68	1.42	1.17
Ailenin seninle konuştuğu dil	1.53	1.10	1.20	1.14	1.22
Kardeşlerinin seninle konuştuğu dil	4.14	3.98	3.24	3.28	1.15
Arkadaşlarının seninle konuştuğu dil	3.60	3.11	3.72	3.45	1.24
Komşularının seninle konuştuğu dil	1.64	1.47	1.72	1.60	1.20

Tablo 3'teki ortalama değerlerin incelenmesi deneklerin dil kullanımı ve seçim yapısı arasında bariz farklılıklar olduğunu göstermektedir. Genç denekler aileleriyle konuşurken Türkçe kullanıyorlar ama kardeşleri ve

arkadaşları ile konuşurken Fransızca'yı daha fazla kullanıyorlar. İlk nesil göçmenler, çeşitli alanlarda sürekli Türkçe kullanırlar. Aileleriyle etkileşim dışında genç denekler için Fransızca baskın dil olarak görünmektedir.

3.1 Dil Tutumları

Tablo 4: Fransa'daki Türk Göçmenlerin Türkçeye Karşı Dil Tutumları (N=202). Ölçekte 1 (önemsiz), 5 (çok önemli); rakamlar ortalama değerlerdir.

Anket Maddeleri	Gr. A n=28	Gr. B n=69	Gr. C n=25	Gr. D n=35	Gr. E n=45
Türkçenin önemi					
-Arkadaş edinmek için	3.17	2.55	2.60	3.08	4.08
-Para kazanmak için	3.21	2.01	2.48	2.11	2.08
-Okumak için	2.88	2.34	3.04	2.32	2.20
-İş bulmak için	3.29	2.30	2.88	1.94	1.68
-Daha iyi bir eğitim için	3.40	2.75	3.16	2.28	1.84
-Fransa'da yaşamak için	3.21	2.20	2.64	2.17	1.97
-Toplumda değerli olmak için	2.92	3.41	3.60	3.20	2.40
-Çocuk yetiştirebilmek için	4.00	4.50	3.92	4.25	3.53
-Türk toplumunda kabul görmek için	3.62	4.61	4.32	4.91	4.52
-Türk arkadaşlarla konuşmak için	3.29	3.18	3.24	3.25	4.02
-Fransızlar tarafından kabul görmek için	3.11	1.80	2.04	1.57	1.86
-İş yerinde iş arkadaşlarıyla konuşmak için	2.81	2.13	2.20	1.77	2.27
-Seyahat etmek için Türkçe	3.14	3.11	3.16	2.40	1.95
-Ticaret için	3.11	3.30	3.60	2.14	1.88
-Aile içinde	4.03	4.62	4.20	4.57	4.45
-Kültürel açıdan hayatta kalabilmek için	4.10	4.67	4.68	4.94	4.50
-Kimlik için	3.44	4.42	4.24	4.64	4.52
Ortalama	3.38	3.30	3.29	3.03	2.92

Tablo 4'teki ortalama değerler incelendiğinde ilk neslin Türkçeye karşı tutumları genç neslin tutumlarından daha farklı olduğu açıktır. Genç deneklerin göç yapısında Türkçenin değerine yönelik kaygı sıralaması ilk neslinkinden daha fazladır. İş bulmak, okumak gibi alanlarda Türkçenin araçsal değeri genç nesiller için daha yüksektir. Ancak çocuk yetiştirmede, aile ile iletişim kurmada, toplumda aile ve arkadaşlarla iletişimde Türkçenin değeri her grup için yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

3.2 Etnik-Dilsel Canlılık Algıları

Tablo 5, öznel etnik-dilsel canlılık anketinin ortalamalarına ait bulguları sunmaktadır.

Tablo 5: Fransızca içinde ve kendi grupları içinde Türk göçmenlerin etnik-dilsel canlılık sıralaması (N=202). Ölçek 7 noktalı bir ölçektir. 7 maksimum canlılığa işaret ederken, 1 minimum canlılığa işaret eder.

Anket Maddeleri	Gr. A n=28	Gr. B n=69	Gr. C n=25	Gr. D n=35	Gr. E n=45
1.Türk nüfusunun oranı	4.57	2.98	2.72	2.50	2.15
Fransız nüfusunun oranı	5.11	5.00	5.04	4.76	4.84
2. Yerel dil statüsü, Türkçe	4.51	3.47	3.12	3.20	2.57
Algılanan yerel dil statüsü, Fransızca	6.33	6.53	6.56	6.57	6.27
3.Uluslararası dil statüsü, Türkçe	3.92	2.96	2.44	2.28	1.77
Uluslararası dil statüsü, Fransızca	5.85	5.30	5.48	5.42	5.42
4.Yerel hizmetlerde Türkçenin oranı	3.44	1.92	1.32	1.51	1.17
Yerel hizmetlerde Fransızcanın kullanımı	6.25	6.65	6.72	6.91	6.91
5.Türklerin doğum oranı	4.29	3.89	4.04	3.65	3.95
Fransızların doğum oranı	5.51	4.85	4.04	3.68	2.95
6.İş üzerinden Türkçe kontrolü	4.57	2.79	2.16	2.48	1.64
İş üzerinden Fransızca kontrolü	6.17	6.00	6.12	6.25	6.57
7.Kitle iletişim araçlarında Türk dili	4.03	2.45	2.20	1.80	1.24
Kitle iletişim araçlarında Fransız dili	6.35	6.42	6.41	6.68	6.93
Algılanan grup statüsü, Türkler	4.14	3.68	3.69	3.45	2.22
Algılanan grup statüsü, Fransızlar	5.78	4.84	5.69	5.71	6.33
9.Yerel Türklerin oranı	4.37	4.04	3.84	3.26	2.77
Yerel Fransızların oranı	4.85	4.95	5.12	4.58	5.36
10.Türkçenin okuldaki oranı	3.82	2.76	2.44	2.54	1.77
Fransızcanın okuldaki oranı	6.35	6.56	6.72	6.80	6.95
11.Türk göç yapısı	4.23	3.23	2.90	2.68	1.88
Fransız göç yapısı	4.84	6.63	3.27	3.55	3.50
12.Dış evliliklerin oranı, Türkler	4.64	5.92	6.00	6.11	6.11
Dış evliliklerin oranı, Fransızlar	5.04	4.11	3.72	3.51	4.90
13.Türk politik gücünün oranı	4.44	2.97	2.04	1.74	1.20
Fransız politik gücünün oranı	5.88	5.44	5.76	6.25	6.68
14.İşte Türk dilinin oranı	4.64	2.72	2.16	1.97	1.42
İşte Fransız dilinin oranı	6.03	6.60	6.48	6.82	6.88
15.Türk dış göç oranı	4.22	2.60	2.62	2.35	1.58

Fransız dış göç oranı	5.18	3.72	3.75	3.52	2.85
16.Kültürel tarihin gururu, Türkler	4.50	5.15	6.04	5.42	5.53
Kültürel tarihin gurur, Fransızlar	5.75	4.62	4.79	5.20	5.00
17.Dini ibadette Türkçe	4.85	5.69	5.79	5.91	5.97
Dini ibadette Fransızca	5.96	5.05	4.04	5.51	4.73
18.Grubun kültürel sunumu, Türkler	3.71	2.71	2.88	2.25	2.02
Grubun kültürel sunumu, Fransızlar	5.89	5.33	5.30	5.77	5.57
19.Algılanan grup gücü, Türkler	3.92	3.73	3.73	3.41	2.64
Algılanan grup gücü, Fransızlar	5.64	5.43	5.30	5.82	6.06
20.Algılanan grup zenginliği	4.07	3.92	3.86	3.65	2.51
Algılanan grup zenginliği, Fransızlar	6.10	5.5.0	4.91	5.80	6.20
21.Algılanan gelecek gücü, Türkler	4.35	4.44	4.37	4.37	3.80
Algılanan gelecek gücü, Fransızlar	6.10	5.50	4.91	5.80	6.20
22.Algılanan Türkçe/Fransızca ilişkisi	4.53	4.54	4.36	4.37	3.35
23.Türklerin dayanışması	4.64	4.72	4.83	5.02	4.77
Fransızların dayanışması	5.25	4.45	4.04	4.00	4.67
24.Geleneklerin önemi, Türkler	4.37	5.74	5.78	5.88	5.75
Geleneklerin önemi, Fransızlar	5.77	4.46	4.21	4.29	4.54
Yaklaşık Ortalama Türkçe	4.28	3.67	3.50	3.36	2.88
Yaklaşık Ortalama Fransızca	5.97	5.40	5.18	5.43	5.48

Hem Fransızca hem de Türkçe gruplarındaki ortalama değerlerden görüldüğü gibi deneklerin gözünde Türk dilinin canlılığı Fransız dili ile karşılaştırıldığında, Fransızca canlılık daha yüksek algılanırken (Grup A için 5.97 ve grup C için 5.18) daha azdır (Ortalama değerler, grup E için 2,88'den grup A için 4,28 arasında değişmektedir).

Anketteki 23 değişken arasında, Grup A için Fransızcanın canlılığı birçok değişkende Türkçeden daha yüksektir. Grup B, C ve D; Türkçenin canlılığını beş değişkende daha yüksek bulmuşlardır: Dış evlilik oranı, kültürel tarihin gururu, ibadette kullanılan Türkçe, Türkler arasındaki dayanışma ve geleneklerin önemi. Fransa'daki ilk nesil yetişkinler için Türkçenin canlılığı, doğum oranında da Fransızcanın canlılığından daha yüksektir. Ortaokul öğrencileri için Fransızca, Türkçenin canlılığı ile kıyaslandığında daha yüksek bir sıralamaya sahiptir. Ancak yaşla birlikte öznel algılar bazı değişkenler üzerinde değişiklik göstermiştir. Yağmur (1997) Avustralya toplumuyla ilgili verilerinde benzer bulguları gözlemlemiştir. 22.değişkeni, "algılanan Türk- Fransız ilişkisini"- dikkate aldığımızda ilk dört grup için ortalamanın 4,36 veya daha fazlası olduğu, son grup için ise ortalamanın 3,35 olduğu dikkat çekmektedir. Buradan ilk nesil yetişkinler minimum düzeyde ilişki kurarken; iki toplum arasındaki ilişki için ikinci nesil göçmenlerin daha yüksek canlılığı işaret ettiği sonucuna ulaşabiliriz.

Bourhis et al (1981) tarafından uygulanan anketteki orijinal sorulara ek olarak, 1) azınlık ve çoğunluk grupları üzerinden grup içi dayanışma (23. değişken), 2) çoğunluk ve azınlık grup üyelerinin gelenek ve göreneklerinin değeri, gelenek ve görenekleri ne kadar dikkatle devam ettirdikleri üzerine (24.değişken) ve 3) Türkçenin Fransa'daki geleceği hakkında üç soru daha sorulmuştur (Tablo 6'ya bakın). Sonuçlar gösteriyor ki en genç grup (Grup A) hariç bütün denek grupları için Türk göçmenler arasındaki dayanışma, Fransız vatandaşlarınıninkine göre daha fazladır. Aynı grup geleneklerin Fransızlarda Türklere göre daha önemli bir yere sahip olduğunu düşünmektedir.

Tablo 6, Fransa'da Türkçenin geleceğine ilişkin inançları sunmaktadır. Bu soru, deneklere 5 olası cevapla sunulmuştur ve deneklerin birden fazla seçeneği seçebilmelerine izin verilmiştir.

Tablo 6: Türkçenin Geleceğine İlişkin İnançlar

Anket Maddeleri	Gr. A n=28	Gr. B n=69	Gr. C n=25	Gr. D n=35	Gr. E n=45	Toplam
1.Farklı bir Türkçe ortaya çıkacak.	%35.5 (10)	%42.5 (29)	%44 (11)	%43 (15)	%46.5 (21)	%42.5 (86)
2.Türkçe kaybolacak.	%21.5 (6)	%17.5 (12)	%24 (6)	%25.5 (9)	%60 (27)	%29.5 (60)
3.Türkçe çok güçlü olacak.	%35.5 (10)	%25 (17)	%28 (7)	%14.5 (5)	%20 (9)	%23.5 (48)
4.İkinci ve üçüncü nesilde Türkçe kaybolacak.	%18 (5)	%10 (7)	%20 (5)	%8.5 (3)	%46.5 (21)	%20.5 (41)
5.Türkçe belirli alanlarda kullanılacak.	%35.5 (10)	%61.5 (42)	%56 (14)	%60 (21)	%82.5 (37)	%61.5 (124)

Bu tablo, deneklerin çoğunluğunun Türkçenin ev, kafe ve camiler gibi bazı alanlarla sınırlı kalacağına inandıklarını göstermektedir. İlk nesil deneklerin % 82.5'i bu seçeneği seçmiştir ama A grubunun sadece % 35.5'i bu düşünceyi paylaşmıştır. Fazlaca işaretlenen ikinci seçenek Fransa'da yeni bir Türkçenin ortaya çıkacağıdır. Yüzdeler, %35,5 ile %46,5 arasında değişerek oldukça benzer sonuçları işaret etmektedir. Grup A deneklerinin bile Türkçenin gelecekte güçlü olacağını düşünmeleri ilginçtir. Açıkça görülüyor ki bütün denekler bu şekilde düşünmemektedir. Deneklerin yaşı arttıkça, Fransa'daki Türkçe canlılığının geleceği hakkındaki oranlar düşmektedir. Buna bağlı olarak ilk nesil göçmenler, ikinci ve üçüncü nesilden sonra Türkçenin yok olacağını düşünmektedirler. Nesiller arasındaki bu karşıt düşünceler yüzünden sonuçlar şaşırtıcıdır. Ortaokul deneklerinin yüksek sıralamaya sahip olmasının sebebi verilerin toplanması ile aynı zamanda Türkçe dersini takip ediyor olmaları gerçeğine bağlı olabilir.

4. SONUÇLAR

Etnik-dilsel canlılık teorisindeki yüksek etnik-dilsel canlılığa sahip toplumların ana dilleri devamlılığını sürdürürken, düşük etnik-dilsel canlılığa sahip toplumların dillerinin baskın dile yer değiştirme eğilimi varsayımına paralel olarak, baskın dile doğru büyük bir geçişin ve hatta Türk göçmenler arasındaki gelecek nesillerde daha da fazla geçişin olacağı tahmin edilebilir. Ancak elde ettiğimiz sonuçlar bu eğilimi desteklememektedir. Genç denekler her ne kadar Türkçe konuşmakta zorluk çektiklerini belirtse de Türkçeye karşı tutumları daha pozitifdir. Fransız toplumunda Türkçenin, kültürel devamlılığın esas öğelerinden olduğunu belirtmişlerdir. Bunun altında yatan sebep olarak çoğunluk ile Türk grupları arasında dilbilimsel, kültürel ve dinsel açıdan mesafe olması yatabilir. Kipp, Clyne ve Pauwels (1995)'in yaptığı çalışmada belirtildiği gibi ilişkide olan diller arasındaki biçimsel farklılık ne kadar fazla olursa azınlık dilinin varlığını sürdürme olasılığı o kadar fazladır. Bu yüzden, Türkçenin eklemeli bir dil olması, grubun dili devam ettirmeye yönelik görüşünde kuvvetli bir etkiye sahip olabilir. Yine de bir dilin devam etmesindeki en güçlü etki grup içi evliliklerin oranının yüksek olmasına yüklenebilir. Daha önce de bahsedildiği gibi, birçok vakada Fransa'da ve Batı Avrupa'da doğan Türkler Türkiye'de doğanlarla evlenmektedirler, bu da ilk nesil göçmenlerin sürekli ülke içine girmesini sağlamaktadır. Bu şekilde, Türkçe aile içinde baskın rolünü kaybetmez ve bu aile içinde doğan çocuklar, 2 yaşında ana sınıfına başlayana kadar birinci dilleri olarak Türkçeyi edinirler (Akıncı 1999). Ayrıca Türk göçmenlerin toplanma yapısı (Tribalat 1995) onlara günlük iletişimde Türkçeyi Fransızca ile ilişki kurmaksızın kullanılmasını sağlayan güçlü bir topluluk ağı sağlar. Ancak sonuçlar diğer göçmen topluluklarında farklı olabilir (Yağmur (1993, 1997), Yağmur et. Al. 1999). Avustralya politikasının dili sürdürme ve çok kültürlülüğün yana olmasına rağmen, Avustralya'daki Türklerin etnik-dilsel canlılığı, Fransa'daki Türklerinkinden daha düşüktür. Bu durum, dilin ilişki yapısının karmaşık doğasının altını çizmektedir. Bu çeşitlilikte, baskın dilin azınlık diline karşı tutumları ve politikalarının rolü vardır. Eğer bir etnik gruba dominant grup tarafından ılımlı bir şekilde davranılırsa, azınlık grup üyelerinin tutumları ve uyum sağlama süreci buna bağlı olarak değişir. Ancak etkileşim her zaman aynı yönde olmayabilir, çok kültürlü politikalar, dili devam ettirme yerine dili değiştirmeye veya tam tersi bir duruma teşvik edebilir. Bu çalışmanın bulguları diğer Türk göçmen gruplarının etnik-dilsel canlılık algıları ile karşılaştırıldığında, daha temsili sosyo-linguistik bir resim ortaya çıkaracaktır.

Notlar

Bu çalışma, FYSSSEN vakfı (Paris ve Delegation Generale de la Langue Française (Kültür Bakanlığı, Fransa) tarafından desteklenmiştir. Öncelikle Mehmet Ali Akıncı'ya Tilburg Üniversitesindeki post doktora çalışması (1999/2000) ile araştırmaya katkı sağladığı için ve ikinci olarak Fransa'da veri toplamak için bursa olanak sağlayanlara teşekkür etmek isteriz.

Kaynakça

Akıncı, M. A. (1996). Les pratiques langagieres chez les immigrés turcs en France. *Ecarts d'Identite*, no 76, 14-17.

_____. (1999). *Developpement des Competences Narratives des Enfants Bilingues* Lumiere Lyon 2, France, 2001 yılında yayınlandı: München: LIncom Europa: Studies in Language Acquisition 03 (Önsöz Prof. D. I. Slobin tarafından yazılmıştır.)

Bourhis, R. Y., Giles, H. & Rosenthal, D. (1981). Notes on the construction of a subjective vitality questionnaire' for ethnolinguistic groups. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 2 (2), 145-155.

Brabant, J. (1992). Une insertion economique problematique. *Hommes et Migrations*, 1153, 34-38.

Echardour, A. & Maurin, E. (1993). La main d'oeuvre etrangere. *Donnees sociales*, 504-13.

INSEE. (1997). *Portrait social: Lles immigrés en France*.

Kipp, S., Clyne, M.& Pauwels, A. (1995). *Immigration and Australia's Language Resources*. Canberra: Australian Government Publishing Service.

Tribalat, M. (1995). *Faire France. Une enquete sur les immigrés et leurs enfants*. Paris: La Decouverte ("Essais").

Villanova de, R. (1997). Turkish housing conditions in France: From tenant to owner. In S. Özüekren& R. Van Kempen (edt.), *Turks in European Cities: Housing and Urban Segregation*, 98-121. Comparative studies in migration and ethnic relations (ERCOMER), Utrecht University.

Yağmur, K. (1993). Ethnolinguistic vitality perceptions: Intergenerational differences among Turkish-Australian. In R. Akçelik (edt.), *Turkish Youth in Australia*, 97-120. Melbourne: ATFS Publications, no: 4.

_____. (1997). First language attrition among Turkish speakers in Sydney. *Studies in Multilingualism*. Vol. 7. Tilburg: Tilburg University Press.

Yağmur, K., de Bot, K., & Korzilius, H. (1999). Language attrition, language shift and ethnolinguistic vitality of Turkish in Australia. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 20(1), 51-69.

Çeviri:

Özge Karakaş YILDIRIM

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

ozgekarakas@aku.edu.tr